

V ZAJETÍ PROSTORU

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta umění a architektury

V zajištění prostoru Prostorová vizuální instalace

Bakalářská práce

Studijní program:

B8208 Design

Studijní obor:

Design prostředí

Autor práce:

Tomáš Hoffman

Vedoucí práce:

MgA. Richard Loskot
Katedra umění

Zadání bakalářské práce

V zajištění prostoru Prostorová vizuální instalace

Jméno a příjmení: **Tomáš Hoffman**
Osobní číslo: A18000031
Studijní program: B8208 Design
Studijní obor: Design prostředí
Zadávací katedra: Katedra umění
Akademický rok: **2021/2022**

Zásady pro vypracování:

Prostorová vizuální instalace si dává za cíl prozkoumávat vztah mezi člověkem a prostorem. Konfrontace prostorů bez přítomnosti člověka a s ním. Jádrem instalace je krychle s nadlidskými rozměry, velikost objektu dává pocit monumentálnosti. Na všech pohledových plochách krychle jsou současně promítány projekce. Divák nezůstává ukotvený na jednom místě, může pozorovat maximálně 2 projekce současně, je vyzýván objekt obcházet a objevovat celý jeho příběh. Jednotlivé snímky spolu navzájem komunikují a tvoří jednotný celek díla.

1. Koncept
2. Vizualizace, fotodokumentace, videodokumentace
3. Průvodní teoretická zpráva v pevné vazbě, včetně zadání práce a prohlášení o autorském právu. Zpráva obsahuje mezi jinými úvod, přehled literatury a zdrojů, výsledky a diskuzi a řídí se specifikacemi v dokumentu „Požadavky na vypracování bakalářské práce –KUM“. Zdroje musí být citované dle Směrnice rektora TUL č. 5/2018.
4. Elektronická podoba všech částí bakalářské práce (akceptovatelné formáty pdf, pdf/A).
5. V systému STAG (Moje studium-Kvalifikační práce-Doplnit údaje o práci) vložit veškerá data o práci a soubor obsahující kompletní výkresovou i textovou dokumentaci, průvodní zprávu, technickou zprávu a doplnit související textová pole.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

viz výše
viz výše
tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

DEOLIVEIRA, Nicolas. OXLEY, Nicola. PETRY, Michael. *Installation art in the new millennium, the empire of the senses*. Thames & Hudson, 2004.
RUSH, Michael. *Video art*. Thames & Hudson, 2003.
AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk*. Vesmír, 2004.
GANTEFÜHRER-TRIER, Anne. *Kubismus*. Slovart, 2005.

Vedoucí práce: MgA. Richard Loskot
Katedra umění

Datum zadání práce: 21. února 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 27. května 2022

L.S.

Ing. arch. MgA. Osamu Okamura
děkan

doc. MgA. Jan Stolín
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAGSeshoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

25. května 2022

Tomáš Hoffman

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své bakalářské práce MgA. Richardu Loskotovi za odborné vedení práce, vítanou pomoc v utřídění myšlenek a cenné rady. Velký dík si zaslouží můj otec, bez kterého bych nikdy svou instalaci nedokázal postavit. Také děkuji MgA. Rozárce Jirákové za pomoc v komplikovaných a stresujících situacích. V neposlední řadě děkuji spolužákům a mé rodině za vřelou podporu v bakalářském ročníku.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je prostorová vizuální instalace, která prozkoumává vztah mezi člověkem a prostorem. Přesněji vztah jejich vzájemné existence a přítomnosti mezi nimi. Jádrem instalace je krychle. Na všechny pohledové plochy krychle jsou současně promítány projekce, které se snaží popsat prostor, který není možný v prostoru žitém. Stejně jako projekce, je součástí mé instalace i divák, který přichází do kontaktu s krychlí, nezůstává ukotvený na jednom místě, může pozorovat maximálně 2 projekce současně, je vyzýván objekt obcházet, vést s ním dialog a objevovat celý jeho příběh. Vzniká konfrontace prostorů bez přítomnosti člověka a s ní.

Klíčová slova

Prostor, člověk, divák, objekt, projekce, vztah, vnímání, objevování, pohyb, život

Abstract

The aim of the bachelor thesis is a spatial visual installation that explores the relationship between man and space. More precisely, the relationship of their mutual existence and the presence between them. The core of the installation is the cube. At the same time, projections are projected on all cube visual areas that try to describe a space that is not possible in the real space. Like the projection, my installation is part of my installation, which comes into contact with the cube, does not remain anchored in one place, can observe a maximum of 2 projections at the same time, is urged to circumvent the object, lead with it dialogue and discover its whole story. There is a confrontation of spaces without the presence of man and with it.

Key words

Space, human, viewer, object, projection, relationship, perception, discovery, movement, life

Obsah

Úvod 11

Prostor a člověk 12

Prostor, který není možný v prostoru žitém 14

Prostor 21

Video art 22

Praktická část 24

Závěr 27

Seznam použité literatury 28

Seznam použitých zdrojů 29

Úvod

Téma vztahu člověka a prostoru se neplánovaně vyskytuje ve většině mých dosavadních prací. Už od prvního ročníku jsem s tímto vztahem pracoval skrze různá média a koncepty. Skrze hmotné objekty, proměnlivost prostoru, pomíjivosti prostoru nebo přírodní jevy. A jaký je můj vztah k prostoru? Myslím, že většina lidí si tolik neuvědomuje prostor kolem sebe, možná si budu trochu sypat popel na hlavu, když přiznám, že někdy jeden z těch lidí jsem. Vnímat prostor kolem sebe, co se od toho dá vůbec očekávat? Většinu života jsem se nacházel v těch stejných prostorech. Roky jsem strávil ve třech školách, navštěvoval v nich ty stejné třídy stále dokola, chodil po těch stejných chodbách. Bydlel ve dvou městech, jejichž nějaké části jsem nikdy neviděl a nejspíše ani nikdy neuvidím, a přitom několik ulic jsem prošel tolikrát, že někde v hlavě jsou uloženy tvary každého domu. Žil ve třech bytech, vařil v jejich kuchyních, spal v jejich pokojích. Prožíval jsem všechny tyto prostory stále a stále dokola a postupně je přestával tolik vnímat. Možná něco jako dýchání. Výdech, nádech. Činnost, kterou naše tělo provádí již od narození, nesmírně důležitá pro naše bytí, a přesto si jí povětšinou ani neuvědomujeme. Pokud se náhle nenachladím, chvíli mám ucpaný nos a už vzpomínám na časy, kdy jsem svobodné dýchání bral jako samozřejmost. V té samozřejmosti se něco změní. Když jsem jako dítě seděl ve svém pokoji a dostal touhu přemístit pár věcí a znenadání jsem hýbal vším nábytkem v místnosti. Prostor, ve kterém jsem roky trávil nejvíce svého času, který mě už nemohl ničím zaujmout se změnil v úplně nové místo a já jen s údivem vnímal všechny ty pocity a emoce, které to ve mně vyvolávalo. Samozřejmě neočekávám, že budu celý svůj život přetvářet svůj domov v moment, co si začnu uvědomovat, že vypadá už dlouho moc stejně. Ale myslím, že nemůže být na škodu si uvědomovat možnosti, které naše už dobře známe a okoukané prostory mohou nabídnout.

Zmiňoval jsem, že s prostorem jsem pracoval už v dřívějších projektech. Současně má tvorba opakovaně obsahovala i prostorové prvky elementární geometrie. Vystupující kvádry, hranice jako jednoduchá linie, lávky v podobě bílého obdélníku... Pořádně ani nevím, co mě na tom vždy tolik přitahovalo. Možná v té jednoduché geometrii nalézám určitý pocit jistoty a stability. Možná mi někde v hlavě zní neustále citát méně je více. Možná to svědčí o nedostatku mé kreativity. Nebo možná o nadmíře mé lenosti. Ať už je jedno nebo všechny "možná" správně, je to opakující se scénář, který už hodlám v budoucnu cíleně využít, namísto toho, aby se do mé práce opět nevědomě vkradl.

Ve své bakalářské práci se snažím vztah člověka a prostoru vzájemně propojit s geometrickým útvarem. V tomto scénáři je v roli člověka přítomný divák instalace a v roli prostoru je krychle, na jejíž pohledové plochy jsou současně promítány projekce.

Člověk a prostor

Vztah mezi člověkem a prostorem. Je člověk obklopen prostorem? Nebo naopak prostor člověkem? O tomto vztahu se dá přemýšlet ve dvou rovinách. Můžeme si představit prostor bez člověka, ale nelze si představit člověka bez prostoru. Může být prostor s přítomností člověka, prostor bez přítomnosti člověka, ale nemůže být člověk bez přítomnosti prostoru. Proč to tak je? Když si snažím představit člověka bez prostoru, tak vidím postavu obklopenou nicotou, žádné předměty, žádnou zem, po které by kráčel nebo oblohu do níž by hleděl, v podstatě jen bílou plochu se stojící osobou. Ale už ta obyčejná bílá prázdná plocha je vlastně prostor. Člověk je zkrátka v zajetí prostoru. Ale když si tedy nelze představit člověka bez prostoru, lze si alespoň představit prostor, ve kterém člověk nemůže existovat? Když nemůžeme vysvobodit člověka z prostoru, můžeme vysvobodit prostor od člověka? Znázornit prostor, který není možný v prostoru žitém.

„Nemohu si myslet sebe bez prostoru, který obývám a v němž svobodně jednám. Mohu si myslet prostor, v němž jsem fyzicky přítomen, ale též prostor, který je mi “k něčemu”, který si jako prostor k něčemu zjednávám a jako takový jej prožívám.”⁽¹⁾

„Prostor znamená volnost pohybu.” -Bruno Zevi⁽²⁾

Každý z nás si uvědomuje prostor kolem sebe, prostor, ve kterém existuje a který prožívá. O takovém prostoru lze přemýšlet dvěma způsoby. Zaprvé, jaký má prostor vzhled, charakter a vlastnosti sám o sobě. Příklad: Otevře se nám pohled na les. Můžeme pozorovat, jak tmavý nebo světlý les je, jak má vysoké stromy a keře, jak je zarostlý nebo prostorný, jaký má výškový reliéf... V tomto případě mluvíme o prostoru objektivizovaném, to, co vidíme a vnímáme bez přítomnosti lidské podstaty, prostor bez pohybu. Ve druhém případě lze přemýšlet, co prostor pro nás, jako člověka může udělat, jeho možnosti, jak se v něm můžeme cítit a být. Stejný příklad lesa: Už vnímáme, jestli nám les dává pocit bezpečí nebo strachu, jestli ho chceme prozkoumávat nebo zůstat na místě, jak složité nebo jednoduché by bylo po stromech vylézt nahoru, jestli nám dává možnost přístřešku. Tím je prostor subjektivizovaný, prostor, ve kterém jsme jak pozorovatel, tak i aktér, prostor s pohybem. Oba příklady pozorování prostoru spolu vedou nepřetržitý dialog, jsou vzájemně provázány.

„Slovy „subjektivizace” a „objektivizace” míníme proces, v němž se prostor stává závislým, resp. nezávislým na těle a bytosti. Nezávislost prostoru na jednotlivci neznámá, že je možné tento prostor myslet bez porozumění, ale že je mu možné rozumět bez toho, aby byl vztahován k jedinečné lidské bytosti.”⁽³⁾

„Bez zkušenosti procházení prostorem zůstává uvažování o prostoru neúplné.” -Steven Holl⁽⁴⁾

Když přemýšlím nad prostorem s přítomností a bez přítomnosti člověka vidím dvě místa. Město a les. Město jakožto nový kompletně člověkem vytvořený prostor, který má jen dvě funkce, a to sloužit nám a my zase jemu. Město je prostor pravidel. Pravidla, která si jako společnost budujeme a jsme jimi vázáni. Chodit po chodníku, řídit ve správném pruhu silnice, poslouchat dopravní značky, vstupovat do budov na přiřazených místech, dodržovat noční klid, pohyb a chování člověka ve městě je určitým způsobem předem daný. Samozřejmě bez všech těchto pravidel, by město nedokázalo fungovat a začalo by velmi rychle upadat do chaosu. Nesnažím se říct, že je to špatně, spíše jen poukázat na fakt, že město patří člověku, ale patří člověk ve městě sám sobě? Zatímco les, stromy zarostlé místo. Tajemné místo, které se často v pohádkách vyskytovalo v roli nebezpečí, záhad, příšer. I teď ve mně tmavý noční les nahání hrůzu. Bohužel je dnes na spoustě míst lesů cítit přítomnost člověka a tento efekt se kvůli tomu vytrácí. Například vyšlapané cestičky, které následujeme stejně jako chodníky a silnice, vysázené řady nových stromů, které jen čekají na to, aby mohly být opět pokáceny, poházené odpadky, které se bohužel i lesům nevyhnuly. Nakreslené barevné linie na stromech značící vymezení lesa, jeho plánovanou těžbu nebo jen směr trasy. Vytrácí se tím pocit něčeho divokého a původního. Ale když se rozhodnu sejít z cesty s úmyslem vydat se hlouběji a hlouběji do jádra lesa, naleznu stále dost míst, na kterých si připadám, že na celém světě jsem jen já a ten les. V ten moment vidím prostor, který nemá s člověkem nic společného, nepatří mu, patří pouze sám sobě.

Počátek mé práce byla snaha porozumět prostoru jako takovému. Té viditelné i neviditelné hmotě, která nás obklopuje a všude doprovází, je neustále přítomná. Procházel jsem a poznával různé prostory. Města, kde přítomnost člověka byla cítit na každém metru. Hluk města a jeho pohyb, je jako nezastavitelný stroj, který pouze v noci na pár hodin utichá, jen aby se mohl ráno opět rozjet na plné otáčky. Okraje lesa, místo, kde vzniká hranice mezi vnějším a vnitřním. Hranice, kterou když překročím směrem k lesu, tak cítím, že se ve mě něco změní, něco se hne. Najednou mohu dýchat volněji. Jako kdybych se v něm ztrácel a ve stejný moment nacházel, získával pocit svobody. Jádro lesa, prostor, který je podpírán kmeny stromů a zastřešen jejich korunami. Oblohu vidíme jen v průsvitných fragmentech, kterým se k nám podařilo dostat. Otevřené prostorné louky, místa, na kterých jsem si připadal hodně viditelný. Jako kdyby mě všichni mohli vidět a já přitom nikoho. Výhled na prostor z výšky. Ať už z okna vysoké budovy, vyhlídkové rozhledny, nebo zkrátka z kopce. Viděl jsem před sebou rozsáhlý svět, který byl na dosah ruky. Tak blízký přitom tak vzdálený. Všechna tato místa byla rozdílná, každé z nich jsem vnímal jiným způsobem a získával z nich jiné pocity. Co všechna dohromady měla v ten moment společného jsem byl já. Člověk, divák, přímý pozorovatel, který konkrétní prostor vnímá skrz sebe. Jak na něj působí, co pro něj znamená. Právě takhle neodmyslitelná lidská složka mi začala vrtat hlavou. Začal jsem přemýšlet a představovat si prostor, ve kterém existovat nemohu, prostor, který je člověku uzavřený a následně s ním pracovat.

Divák obchází velkou krychli, pohybuje se kolem ní, objekt diváka převyšuje. Kostka se tváří jako zhmotněný prostor s člověkem, v tomto případě město, nebo budova. Její ostrá geometrická hmota, jakožto něco vytvořeného člověkem. Divák pozoruje projekce, které jsou promítány na pohledové plochy krychle. Stává se pozorovatelem prostoru a jeho aktérem, objevuje ho, komunikuje s ním, stává se jeho součástí. Vzniká prostor s přítomností člověka. Projekce se snaží porozumět prostoru bez člověka. Divák na ně nahlíží a vzniká konfrontace. Konfrontace prostorů, skutečnosti a představivosti. Prostor, ve kterém je divák (člověk), může se pohybovat, prostor jednání, uvědomuje si v prostoru sám sebe, další diváky, výšku krychle, její tvar, její stěny, na které si může sáhnout, její a svou přítomnou skutečnost (prostor subjektivizovaný). A vidí prostory v projekcích. Prostory, do kterých nemůže vstoupit a objevovat je, na které si nemůže sáhnout, prostor vnímání. Vidí místo, ve kterém si dokonce svou skutečnost nedokáže představit. Světlo projektorů přenáší stíny diváků na plochu krychle a do znázorněných prostorů. Stín postavy, jako kdyby jen chvíli komunikoval a poznával obraz prostoru, jen do momentu, kdy místo divák opustí. Zároveň se ve stejném momentě přenášejí fragmenty projekce na diváka samotného. Hmota světla, která byla odebrána z plochy kostky divákovou přítomností, se ho dotýká. Probíhá mezi nimi dialog. Na projekcích se objevuje deformovaný les. Obraz, který se zrcadlí, láme a slévá do sebe. Snaží se ze sebe vytlačit možnost lidského bytí. Zobrazit prostor, ve kterém nejen člověk není, ale být i nemůže.

Prostor, který není možný v prostoru žitém

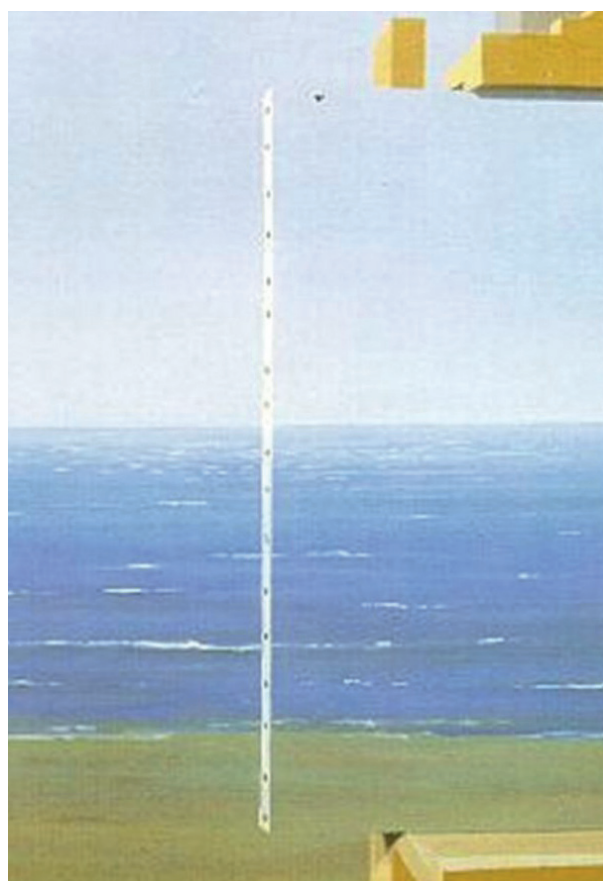
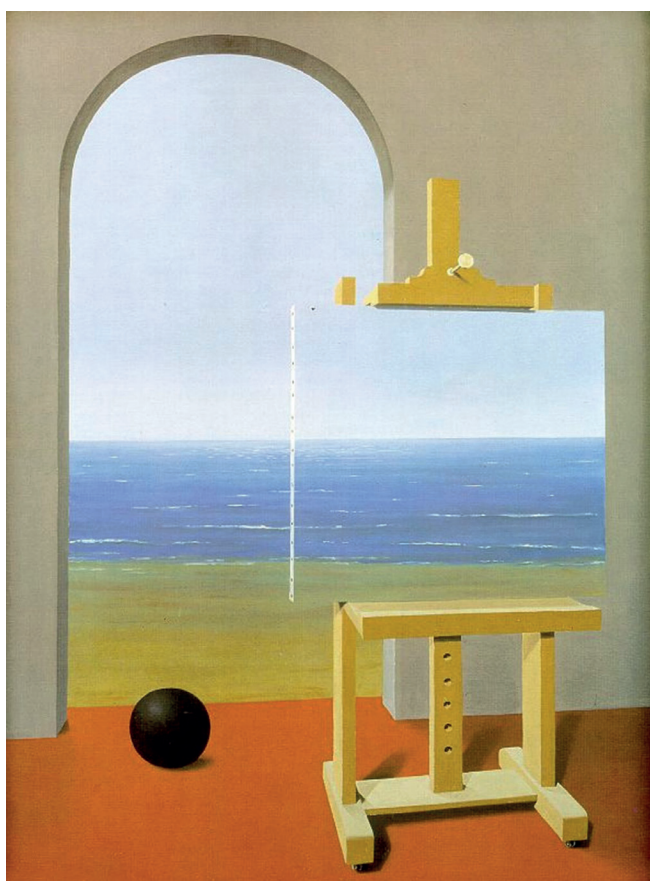
Projekce se tedy snaží znázornit prostor, který není možný v prostoru žitém. Jak takový prostor znázornit? Jako naprostou prázdnotu? Místo které postrádá vzduch, hmotu, světlo nebo právě pouze světlo se zde nachází. Možná se pokusit prostor zhmotnit? Vytvořit z něj objekt, na který si mohu pouze sáhnout. Nebo jako prostor, který popírá fyzikální zákony a jenom představa naší existence v něm se zdá nereálná. Či prostor, který je deformovaný, slévá se do sebe, působí chaoticky a divák už ztrácí přehled o jeho skutečnosti. Pokusím se v následujícím výběru několika uměleckých děl poukázat na tyto idey, které pode mě díla obsahují nebo se snaží vyjádřit.

René Magritte - Lidský stav (The Human Condition)

Autor zde ztvárnil dva prostory. Jeden uvnitř místnosti a za dveřmi, prostor, který působí reálně s pocitem, že do něj lze vstoupit, téměř jde cítit, jak písek z pláže hřeje chodidla a studený vánek moře hladí po tváři. Druhý prostor se nachází uvnitř místnosti jako malba na plátně. Obraz na plátně přesně navazuje na pohled za dveřmi, působí jako stejné místo. Ale už nemám pocit, že bych do něj mohl vstoupit, necítím hřejivý písek ani vánek moře. Díky jeho zhmotnění a převedení do objektu se z něj vytrácí pocit skutečnosti. Skutečnost vedle lži, to dělá lež tak jednodušeji pochopitelnou.

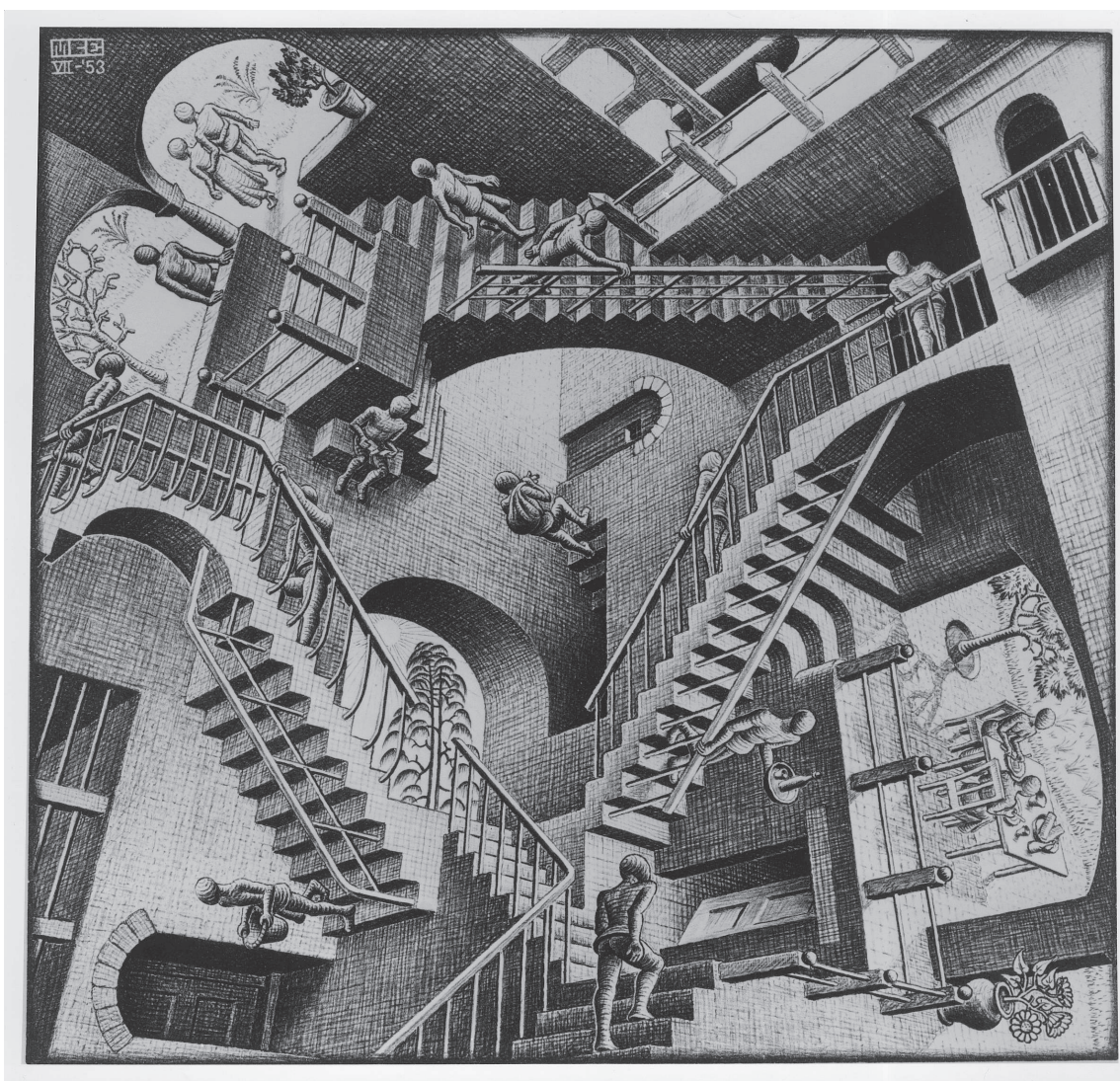
„Je tu skryto nepřímé, ale výrazné omezení na pohyb divákova oka: jakmile by totiž opustilo svou autorem fixovanou pozici, obraz jako celek by přišel o své hlavní téma-v nové perspektivě by zmizelo zdání návaznosti mezi vnější scénou a scénou na plátně (obojí je zde navíc zobrazené, takže ona návaznost se mění v identitu mezi zobrazeními-v realitě bychom asi těžko ztotožnili vlnící se moře s jeho nehybným zobrazením).“⁽⁵⁾

„My všichni víme, že umění není pravda. Umění je lež, která nás učí chápat pravdu, alespoň tu pravdu, kterou jako lidé pochopit můžeme. Umělec musí vědět, jak má ostatní přesvědčit o pravdivosti své lži.“ -Pablo Picasso⁽⁶⁾

Maurits Cornelis Escher - Relativita (Relativity)

Litografie tohoto nizozemského umělce znázorňuje prostor, který působí chaoticky a neskutečně. Divák pořádně neví, kam dříve zaměřit svůj zrak. Zobrazený prostor odmítá přirozené zákony gravitace. Stejně jako ve vesmíru, neexistuje zde nahoře nebo dole. Přesto, že životy ztvárněných človíčků působí naprosto přirozeně a v souladu s jejich světem. Divák nemá pocit, že by se k nim mohl připojit a kráčet po schodištích ve všech možných směrech jako oni.

Georges Braque - Domy v Estaque (Houses at Estaque)

Kubistická destrukce. Všechny formy v přírodě lze redukovat na kouli, kužel a válec. „Těmito jednoduchými prvky musíme začít, potom můžeme dělat všechno, co se nám zlíbí. Nemusíme reprodukovat přírodu, můžeme ji zastupovat a to čím? Barevnými ekvivalenty, jimž dáme tvar“. Prohlásil francouzský malíř Paul Cézanne, jehož velký vliv na kubismus přiznávali i samotní kubisté. Dekonstrukce prostoru a jeho následná výtvarná konstrukce. Když zničím budovu a opět ji postavím, mohu v ní stále žít. Ale když zničím prostor? Když rozkrájím krajinu na kusy, vzduch zaplním cizí hmotou a odstraním něco tak přirozeného jako je perspektiva. Můžeme v takovém prostoru stále žít?

Antony Gormley - Slepé světlo (Blind light)

„Architektura má být místem bezpečí a jistoty, kde se nacházíte. Má vás chránit před počasím, před tmou, před nejistotou. Instalace Slepé světlo to vše podkopává. Vstoupíte do tohoto vnitřního prostoru, který je ekvivalentem pobytu na vrcholu hory nebo na dně moře. Je pro mě velmi důležité, abyste uvnitř našli vnějšek. Také se stanete postavou ponořenou do nekonečné země, doslova předmětem díla.“

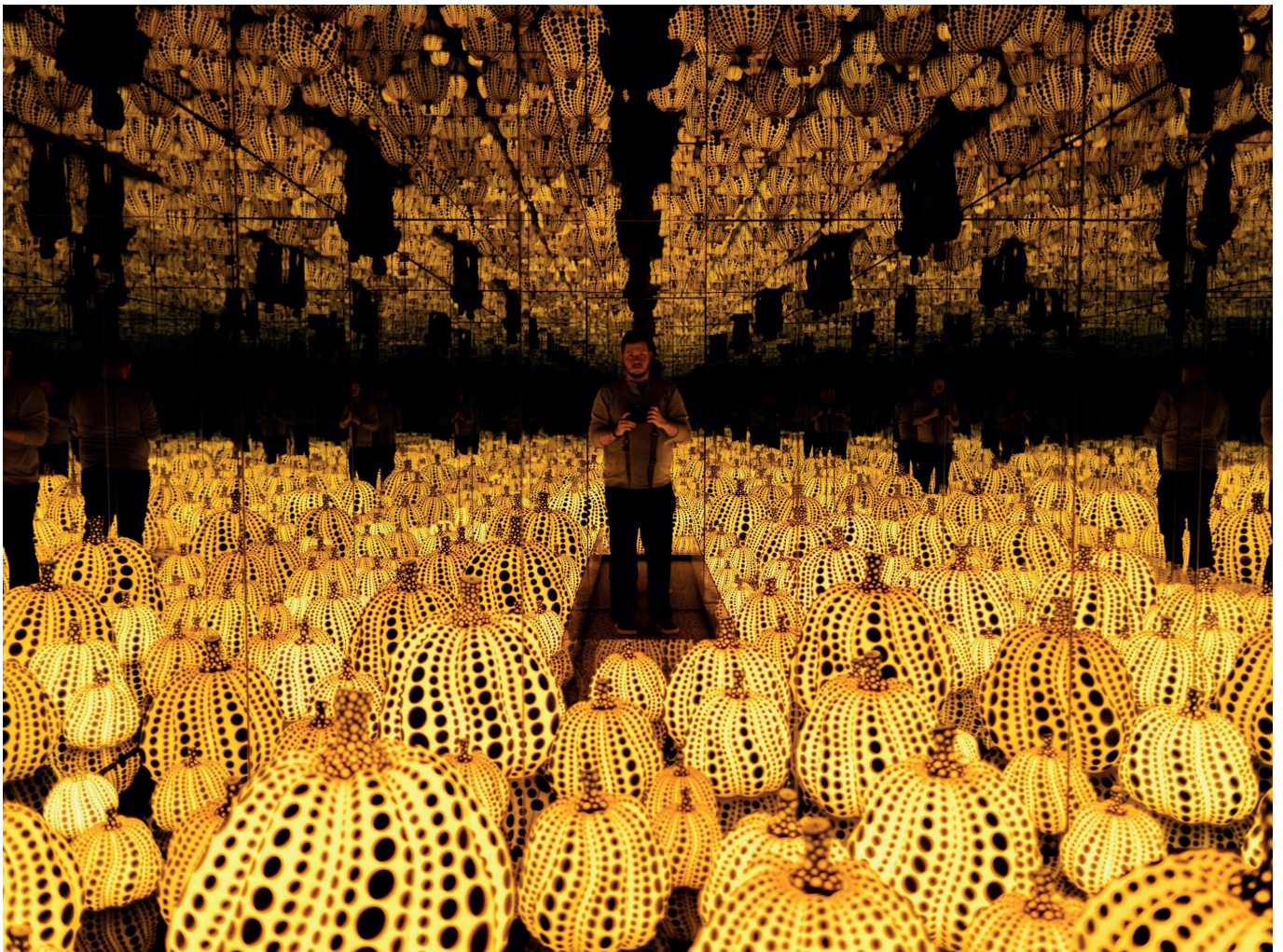
-Antony Gormley, 2007 ⁽⁷⁾

Sklem ohraničený prostor naplněný mlhou. Antony Gormley zde dokonale zhmotnil pocit nicoty. Divák vstoupí z vnějšího prostoru, který je lehce definovaný, vidí v něm zem, strop, rohy místnosti, má rozhled o svém okolí. Ale jen co projde do bílé tajemné hmoty, začne se v ní ztrácet. Ztrácí se divák i prostor. Vzdálenost rozhledu se intenzivně zmenší na pouhé minimum. Vytrácí se veškeré dimenze okolí. Následně vzniká hranice kontrastu mezi diváky na opačných stranách skleněné příčky. Diváky odděluje něco tak zřejmého, jako je sklo, přesto se každý z nich nachází v naprosto odlišných prostorech. Název instalace trefně vystihuje divákův pocit. Divák je slepý, vidí jen světlo.

Yayoi Kusama - Nekonečná místnost (Infinity room)

Yayoi Kusama. Určitě bych chtěl jednou za život navštívit výstavu této japonské umělkyně. Její prostorové instalace vypadají spíše jako sny než něco reálného, čeho se mohu dotknout a poznávat. Stejným dekorem zobrazeným na každý kousek prostoru, dochází k rozbití křivek architektury a veškerého inventáře místnosti. Divák pořádně neví, na co se dříve dívat, dokážu si představit, že bych si v takovém prostoru připadal hodně zmatený a nevěděl, na co se dříve zaměřit. Divák musí v prostoru vypadat, jako vytržený z kontextu. Jako kdyby se tam náhle objevil a vůbec tam nepatřil.

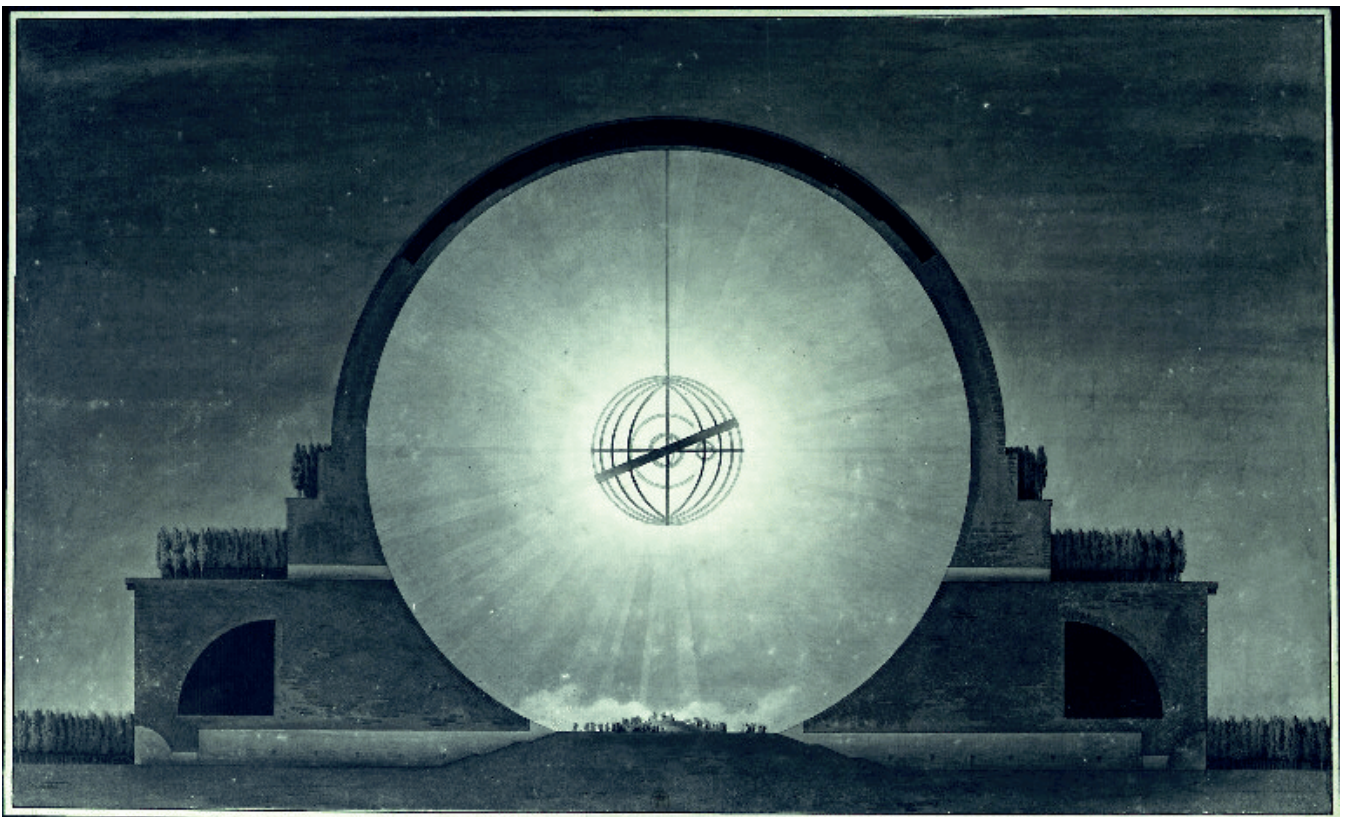
Boulléeho prostor

Étienne-Louis Boullée byl francouzský neoklasický architekt, vyznačující se především svými utopickými návrhy staveb a měst. Vnější přírodní prostor přetváří v čistý vnitřní prostor, tedy neomezený prostor musí být vymezen a uzavřen, aby se stal pro člověka obyvatelným. Návrhy se charakterizovaly přísnou symetrií a monumentálními budovami v podobě čisté geometrie (koule, válec, kužel). Snaží se v nich těmito principy vytvořit základy ideálního města. Město, které se skládá z velkých veřejných vnitřních i vnějších prostorů. Monumentální budovy, jako například koule má vytvářet pocit harmonie a bezchybnosti. Avšak jejich navržená architektura svou monumentalitou vytváří spoustu prázdného a nikdy nevyužitého prostoru. Její geometrická podoba převažuje nad funkcí.

„V klasickém myšlení je na architekturu nazíráno především jako na tvorbu konstrukcí. Vytyčováním hranic za pomoci konstrukčních prvků zde vzniká prostor jako samozřejmost. Jako prázdné místo, mezera, která byla pomocí zdí vyjmuta z přirozeného okolí přírody.“⁽⁸⁾

Newtonův kenotaf (Cenotaph to Newton)

Návrh zobrazuje jeden z Boulléeho ambiciózních návrhů. Jedná se o budovu monumentálních rozměrů ve tvaru koule. V noci by byl prostor osvětlen s pocitem denního světla. Zatímco ve dne byl prostor tmavý a malé otvory ve stěnách kupole se jevily jako noční hvězdná obloha. Krom tohoto efektu nemá prostor jiné využití.

Non-place/Nemísto

„Pokud lze místo definovat jako vztahové, historické a zabývající se identitou, pak tedy prostor, který nemůže být definovaný jako vztahový, historický nebo zabývající se identitou, místo nebude.“

-Marc Augé, 2008 ⁽⁹⁾

Francouzský antropolog Marc Augé pojednává o termínu nemísto, jako o prostoru, který postrádá vztah s identitou, historií a člověkem. Jako nemísta Augé označuje například dálnice, hotely, letištní haly, autobusové zastávky, vlakové stanice, supermarkety. Všechna tato místa charakterizuje hlavně jejich funkční použití. Člověk jejich funkci může využívat, ale je založená na určitém smluvním vztahu mezi ním a konkrétním nemístem. Na dálnici řídit vozidlo, v hotelu pronajmout pokoj a najít krátkodobé ubytování, na letišti, zastávce nebo stanici, zakoupit jízdenku a čekat na svůj spoj, v supermarketech nakupovat potraviny. Když se pokusím vysvětlit hlavní rozdíl mezi místem a nemístem, tak bych místo popsal, jako něco, kde funguje a postupně se buduje vztah s člověkem, zatímco nemísto, jako něco, kde je člověku propůjčena anonymita a není určeno k životu, pouze k funkčnosti. Tento pojem je ale velmi subjektivní. Jelikož každý jedinec může různá místa vnímat odlišně, může pro jednoho místo znamenat nemísto a zase naopak. Tedy například letiště pro člověka, který tam pracuje a tráví čas každý den, buduje vztahy s kolegy atd., to nemísto není.

Prostor

Určitou charakteristikou prostoru jsem se již v předešlém textu zabýval. Avšak nahlížel jsem na něj spíše skrz filozofii a jeho úzkým vztahem s člověkem. Téma prostoru je ale široké. Objevuje se ve velkém množství všelijakých odvětví, jako je matematika, fyzika, geografie, astronomie... Ačkoli se prostor v mé práci výhradně opírá o část filozofickou, cítím že je mojí povinností se snažit pochopit prostor alespoň v pár jeho odlišných podobách.

Astronomie

Prostor, který bychom našli pod termínem astronomie je vesmír. Vesmír se obvykle definuje, jako vše, co existuje, existovalo a existovat bude. Pohled na noční oblohu mezi hvězdy. Jako něco nekonečného.

„Nekonečno je věcí matematiky, stejně jako limity, které také zavedla. A limity už nám znějí o něco konkrétněji, protože můžeme říct, že náš svět má vždy limity. Jsou tím, mezi čím vybíráme. Kdyby zde nebyly, rozpustili bychom se v prázdnu. Nekonečno je jediný rozměr prázdnoty. Nekonečno existuje i tehdy, když jezdíme prstem po Möbiově pásce.”⁽¹⁰⁾

Proč je vesmír černý? Jedná se o prostor s nesčítným množstvím hvězd, které by společně měly produkovat mnohem více světla než naše Slunce za dne.

„Odpovědí je nejenom faktor rozlohy, místa či vzdálenosti, ale také faktor času. Stáří vesmíru a jeho rozpínání zapřičiňují, že i když fakticky téměř celá obloha homogenně září, my ze svého místa v časoprostoru už nejsme (vlivem tzv. rudého posuvu) schopni toto světlo vidět. Ona temnota neznámého, do níž si lidstvo může projektovat představy lvů a příšer, ráje a pekla, je tedy v tomto smyslu pouze naše neschopnost uvidět v ní světlo.”⁽¹¹⁾

Geometrie

„Vyhraněnou podobou objektivizovaného prostoru je prostor geometrizovaný. O vlastnostech takového prostoru nejraději mluvíme, my exaktní vědci, objektivním jazykem geometrie-jinými slovy je to prostor „nahlížený očima geometra”. Na první pohled by se zdálo, že abychom mohli na prostor takto nahlížet, musíme nejprve vstoupit do (abstraktního) světa geometrického, a teprve vrátíme-li se s touto zkušeností zpět, jsme schopni přirozený svět “geometrizovat”. ”⁽¹²⁾

Prostor, ve kterém se dnes běžně v geometrii pracuje je nazýván euklidovský prostor. Nese jméno po řeckém matematikovi a geometrovi Eukleidésovi. Eukleidovský prostor vychází z díla Základy. Jedná se o dílo složené celkem ze 13 knih. Prostor, který studuje geometrické útvary a současně jejich geometrické vztahy.

Geografie

Geografie je prostor. Poznávání, objevování prostoru, nahlížení na něj. Během objevování světa takového, jak jej dnes známe, se začalo postupně opouštět od myšlenky nekonečné, neohraničené plochy. A připouštět konečnost prostoru čili tvar světa, jako zeměkoule. Geografii se zabývají geografové, kteří uvažují o prostoru tím, že ho sledují, mapují, měří, popisují jeho jedinečnost a charakter a vzájemné vztahy mezi místy.

Už v prehistorické době se lidé snažili nějak prostor geograficky pochopit a popsat. Tehdejší lovci museli vědět, jak se v prostoru orientovat, kam směřovat lovenou zvěř. Jaké oblasti nejsou vhodné pro život, například kvůli záplavám, málo úrodné půdě... V době starověku se prostor zase mnohem více vztahoval na lokalizační geografické poznámky, ať už kvůli obchodním stezkám, zemědělství či vojenských tažení. Geografie se stalo nahlížením na svět a jeho blízkým kontaktem s člověkem.

Videoart

Kinematografie byla často popisována jako forma umění 20. století. V momentě, kdy přišla radikální změna z obrazu statického na obraz pohyblivý se vše změnilo. Začaly se bortit předešlé způsoby tvorby obrazu a byla vnesena nová vlna experimentování v umění. Výrazně se to začalo projevovat v polovině 20. století, kdy video technologie začala být více přístupná na trhu pro veřejnost, a tedy i umělcům. Tvorba pohyblivého obrazu byla představena novým vizuálním umělcům. Poprvé vzniká umění, které vidíme, ale nemůžeme si na něj sáhnout. Tvorba videí, na kterou bylo slabě nahlíženo oproti filmům v kině, začala získávat první známky důležitosti v rukou umělců, dokumentaristů, choreografů... Už v roce 1968 se začaly objevovat výstavy videoartu v Argentíně, Rakousku, Kanadě, Dánsku, Německu, Velké Británii, Japonsku, Španělsku, Švýcarsku a v USA. Zdálo se, že má tento směr své vlastní sdělení, kterým prohlašuje, že je všude. Videoart se během nějakých padesáti let přenesl z ukázek na malých obrazovkách na obrovské i několika kanálové projekce nebo videomapping, který může pokrývat plochy celých budov. Například Times Square v New Yorku, které je vyloženě video prostor. Videoart zahrnuje veškeré možné projevy umění, abstraktní, minimalistické, konceptuální, performativní, pop artové, digitální... Příběh je oddělen od umělecko-historické podoby a vyjádřen v podobě technologické, která má svůj vlastní jazyk. Je to směr, který už není tolik limitován svým okolím, nýbrž svou technologií. Video art se objevil v moment, kdy se hranice rozdělující tradiční umění, jako je socha, obraz, tanec, začala vytrácet. Obraz, performance, tanec, film, hudba, text, socha mohou být ve videu sloučeny do jedné umělecké práce.

Umělci vždy vyprávěli příběhy. Henry Matisse povzbuzoval mladé umělce, aby objevili příběh, který oni a pouze oni mohou sdělit a aby tak udělali. Umělci zabývající se videoartem, nejsou žádnou výjimkou. Pouze svým vyprávěním používají, místo pera a papíru, kameru a obraz. Jedním z těchto umělců je Doug Aitken.

Doug Aitken - Interiéry (Interiors)

„V mých instalacích nevidím konec příběhu ve snímcích obrazu. Příběh může existovat i na fyzické úrovni- jak prostřednictvím skrz tok elektřiny, tak i skrz obraz... Nepřeji si ovládat a prožívat, ani nechci něco, co je pouze experimentální. Raději bych se pokusil nastavit systém, který divákovi přinese sérii otázek. Rád bych, aby moje práce poskytovala živiny.“ -Doug Aitken ⁽¹³⁾

Aitken ve svých instalacích pracuje s několika obrazy zároveň, tímto zobrazením je příběh ve větší interakci s divákem, jelikož nestačí dílo vnímat pouze z jednoho bodu a jednoho směru pohledu.

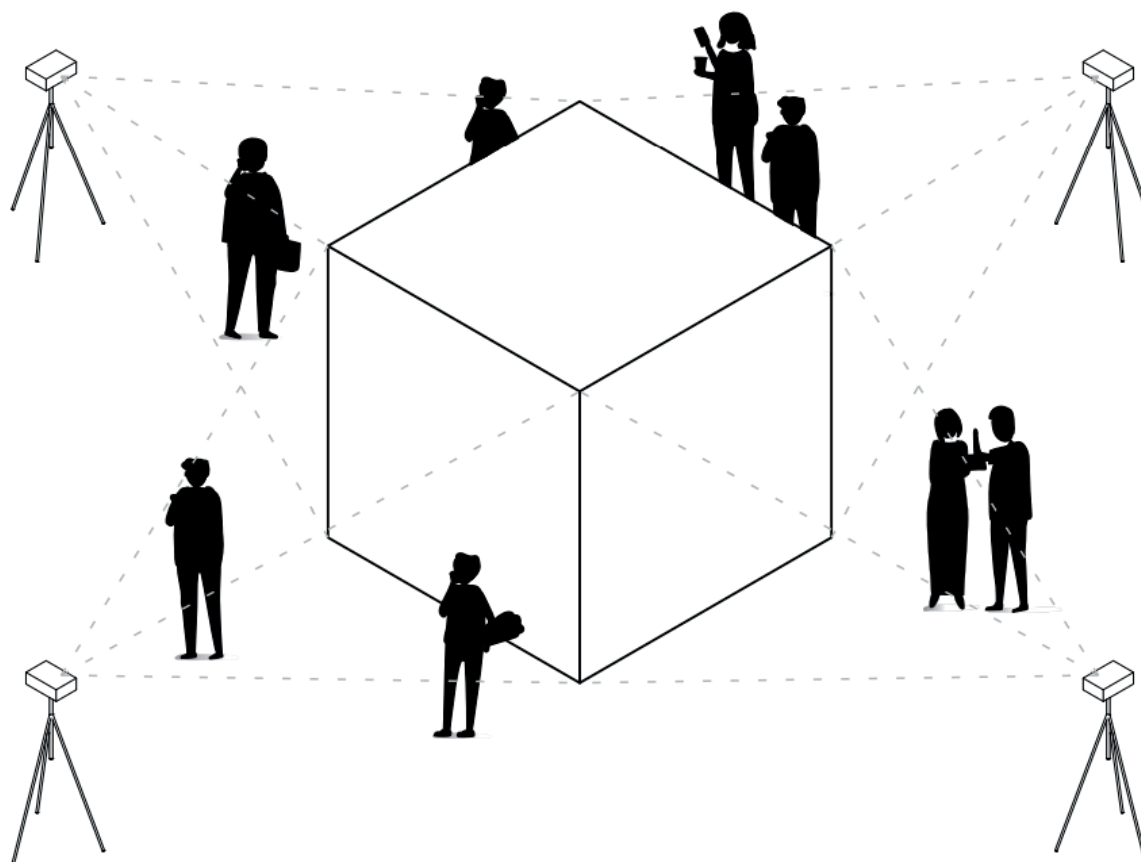
„Jsem fascinovaný filmem, ale ještě více mě zajímá jeho rozbití. Přemýšlím o jeho formátu a jak limitujícím se stal, což je důvod, proč používám více obrazů... Chci rozšířit oblast vnímání. Můj pracovní proces se neustále mění.“ ⁽¹⁴⁾

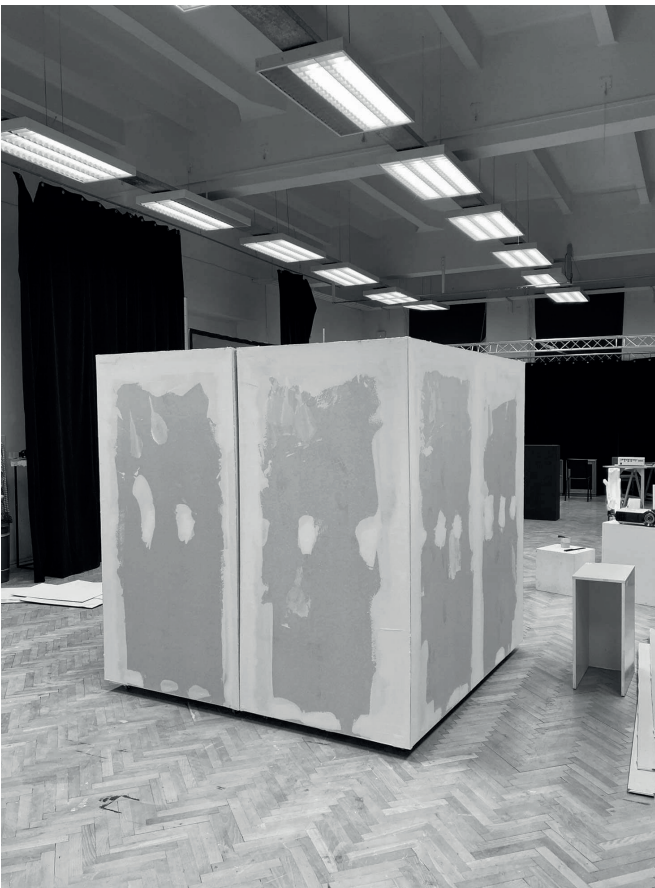
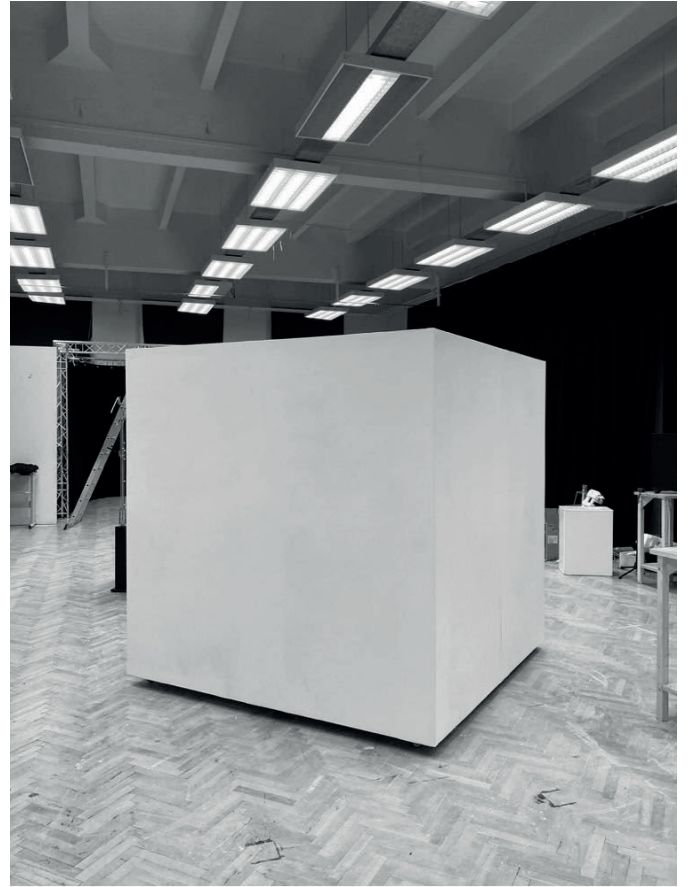

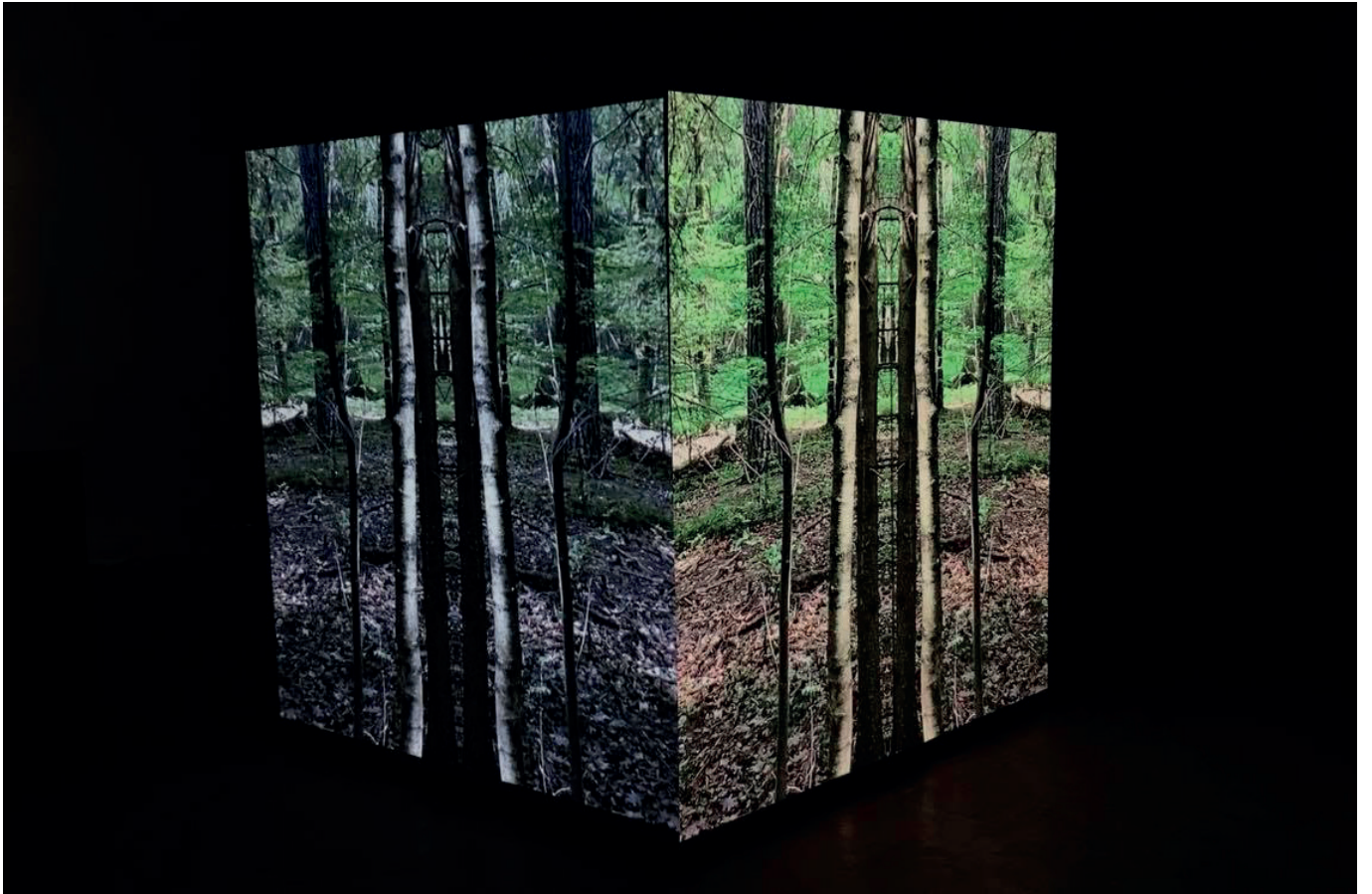
Praktická část

Z praktické části práce, bylo pro mě na prvním místě vybudovat hmotu krychle. Trochu jsem jí začal v průběhu tvorby přezdívat plátno. Jako plátno, které potřebuje malíř pro zrealizování svých obrazů. Já potřeboval svou kostku abych na ní mohl promítat své světelné obrazy. Po několika návrzích ve 3D programu se zrodila finální podoba. Materiál, z něhož je poskládaná je dřevěný skelet z prken, půda a dno ze surové dřevotřískové desky a finální opláštění ze sádkartonových desek natřených bílou barvou. Z praktických a uskladňovacích důvodů je krychle je kvůli svému velkému dvoumetrovému rozměru rozdělena na dvě poloviny. Obě části jsou pojízdné, tudíž je s nimi lehké manipulovat a přemístit na požadované místo. Vnitřek je dutý a může sloužit v budoucnu jako případný ukládací prostor. Mým záměrem bylo objekt postavit pečlivě, aby mohl v budoucnu sloužit dalším studentům a jejich případným projektům.

Projekce jsou tvořeny videi lesa. Pohledy do prostoru lesa, který je pokřivený, slévá se do sebe, je deformovaný. Snaha byla najít v lese místa, která působí divoce a není v nich vidět vliv člověka na krajinu. Video byla natočena v lesích na Liberecku a následně upravovány a deformovány v programu. Instalace je čtyř kanálová projekce, projektory jsou HDMI kabely propojeny se společným počítačem. Projekce jsou následně promítány na pohledové plochy krychle. Obraz se stává trojrozměrným. Divák je vyzván objekt obcházet a poznávat jednotlivé snímky projekcí.

Závěr

Hlavní část mé instalace je znázornění prostoru, který není možný v prostoru žitém. Asi se může stále objevovat otázka, zda takový prostor lze vůbec znázornit, nebo zda se stále jedná o prostor. Myslím, že mé projekce svůj účel splňují. Díky textuře lesa mám stále pocit nějakého reálného prostoru, ale také zároveň díky jeho lámání si svoji přítomnost v něm nedokážu představit. Stejně jako se láme les, by se začalo lámat i mé tělo. Sympatickou zkušeností mi byla výroba konstrukce krychle. Objekt na mě působí se svým dvoumetrovým rozměrem monumentálně a myslím si, že svým přesným čtvercovým formátem vzniká zajímavý kontakt s chaotickým zobrazením lesa. Zvednutím konstrukce na kolečka vzniká u země několika centimetrová mezera díky, které objekt po nasvícení působí, že se vznáší. Také mě bavila hra objevování, obcházet instalaci a poznávat ji.

Seznam použité literatury

1. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 153
2. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 153
3. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 154
4. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 153
5. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 175
6. GANTEFÜHRER-TRIER, Anne. *Kubismus. Slovart*, 2005. ISBN: 80-7209-671-0. s. 42
7. Antony Gormley, *Portfolio, Blind Light*, <https://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/241>
8. Anna Kupková, *diplomová práce, architektonický prostor*, https://is.muni.cz/th/ma2va/diplomka_export.pdf, s. 18
9. Tereza Bínová, *bakalářská práce, sociální antropologie*, https://is.muni.cz/th/dpd9r/binova_tereza_nadrazni_ulice_konecna.txt, s. 9
10. Richard Loskot, *Tma představ*, <http://www.meetfactory.cz/cs/program/detail/jaroslav-kysa-a-richard-loskot-tma-predstav>
11. LOSKOT, Richard. RAK, Jan. CIPROVÁ, Barbora. *Subjektivní Encyklopedie. Společnost Jindřicha Chalupického*, 2020. ISBN 978-80-907561-2-0. s. 97
12. AJVAZ, Michal. HAVEL, Ivan M. *Prostor a jeho člověk. Vesmír*, 2004. ISBN 80-85977-60-5. s. 155
13. RUSH, Michael. *Video art. Thames & Hudson*, 2003. ISBN 978-0500284872. s. 184
14. RUSH, Michael. *Video art. Thames & Hudson*, 2003. ISBN 978-0500284872. s. 184

Seznam použitých zdrojů

Anna Kupková, diplomová práce, Architektonický prostor, https://is.muni.cz/th/ma2va/diplomka_export.pdf

Nikolaos-Ion Terzoglou, Ideas of space from Isaac Newton to Étienne-Louis Boullée, https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/21489/Terzoglou_Ideas%282012%29.pdf?sequence=1

Dominika Císařová, diplomová práce, Specifika a vývoj videoartu v 80. letech <https://is.muni.cz/th/gq0dp/Diplomka2.pdf>

Humánní geografie, <https://is.muni.cz/el/sci/podzim2006/Z3090/um/HGpr1www.pdf>

https://is.muni.cz/th/dpd9r/binova_tereza_nadrazni_ulice_konecna.txt